

UBISTVO SLAVKA ČURUVIJE

**Presuda koja će se
pamtiti**

SRBIJA 150 DIN / CRNA GORA 2 EUR / MAKEDONIJA 95 DEN / BIH 3.5 KM / HRVATSKA 15 HRK / SLOVENIJA 2.8 EUR

3 NOVI 3 MAJ 2019. 150 din.

BROJ 415
11. IV 2019.

ISSN 2217-5628
9 772217 562008 >

U susret izborima za EP

**Romi se zalažu
za Evropu,
a evropski
kandidati za njih?**

Zakon o zdravstvenoj
zaštiti

**Skrining ili
novčana kazna**

Međunarodni
odnosi i
nadmetanje sila

**Stvarni
takmac:
Kina**

IVO GOLDŠTAJN

**POLITIKANTSTVO
JE JASENOVAC
UČINILO JOŠ
TRAGIČNIJIM**

Zakoni o lažnim vestima najviše se koriste za učutkivanje opozicije

FOTO: TETSURO MIYAZAKI

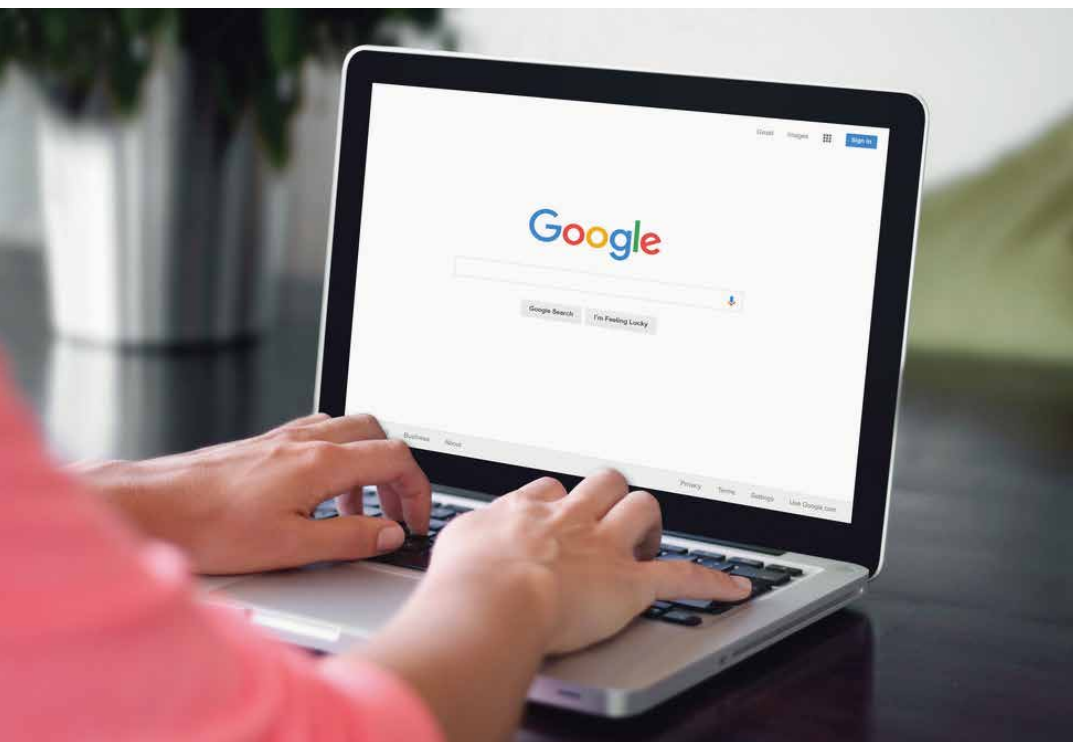
Nani Jansen Reventlou je advokat međunarodnog prava specijalizovana za pitanja ljudskih prava. Zahvaljujući njenom radu dobijen je veći broj važnih slučajeva koji su se ticali slobode govora. Takođe je jedan od vrhunskih stručnjaka za pitanje digitalnih prava i osnivač Digital Freedom Fonda, koji podržava partnere u Evropi na unapređivanju digitalnih prava putem strateških sudskih postupaka. Osim toga, Nani Jansen Reventlou predaje u Školi prava na Univerzitetu Kolumbija u Njujorku i radi kao saradnica Berkman Klajn centra za internet i društvo Harvard Univerziteta i harvardske Klinike za internet i pravo. Saradnica je i Dauti Strit Čembersa u Londonu.

Ko ima pravo na to da bude zaboravljen na internetu, da li je jedan tvit dovoljan da se kaže da je osoba uznemiravana i treba li da postoje zakonske osnove kojima se procesuiraju ljudi koji “samo” šire pretnje ili lažne vesti na društvenim mrežama, neke su od tema o kojima je **Marija Šajkaš** razgovarala s profesorkom digitalnih prava Nani Jansen Reventlou

Specijalizovali ste se za pitanja digitalnih prava. Osećaj da građani imaju prava, a posebno digitalna prava, jeste koncept koji još uvek nije u potpunosti zaživeo u zemljama Balkana. Kažite nam ukratko o čemu govorite kad se zalažete za digitalna prava.

Govoreći o digitalnim pravima, ja zapravo govorim o *svim* ljudskim pravima primenjenim na digitalnu sferu. Dakle, u pitanju su širi pojmovi od, recimo, privatnosti na internetu ili slobode govora na mreži iako su ta dva pojma ranije bila izjednačena sa “digitalnim pravima”. Ne samo da sva vaša građanska i ljudska prava mogu biti dovedena u pitanje na internetu, kao što je, na primer, to bio slučaj Kembridž analitike u Americi, gde je demokratski proces bio doveden u pitanje, nego i naša ekonomska,

društvena i kulturna prava na internetu valja zaštititi. Šta ako, na primer, u budućnosti algoritmima budemo određivali ima li neko pravo na pomoć od države? To bi moglo da ugrozi šanse za dobijanje smeštaja, zdravstvenog osiguranja i slično.

Recite nam nešto više o stanju digitalnih prava u Evropskoj uniji, budući da su tamo načinjeni najveći pomaci u odnosu na Ameriku i ostatak sveta.

U Evropi postoji solidna baza kad su u pitanju tradicionalna digitalna prava, i to posebno kad je u pitanju pravo na privatnost i zaštitu podataka, takozvani GDPR zakon. Istovremeno, pred Evropskim sudom pravde i Evropskim sudom za ljudska prava trenutno se vodi veći broj slučajeva koji treba da definišu položaj digitalnih prava. Širom sveta primećujemo da pojedine države, s jedne, i tehnološke firme, sa druge strane, testiraju dokle se može ići, budući da se tehnologija razvija mnogo brže od pravne regulative.

Zaštita privatnosti podataka na mreži postaje sve aktuelnija tema, posebno u zemljama u kojima se više ništa ne može obaviti bez interneta. Zbog čega

Pojam digitalnih prava širi je od, recimo, pojmova privatnosti na internetu ili slobode govora na mreži

je ona važna za društva kao što je Srbija?

Pitanje zaštite podataka je pitanje ko će kontrolisati informacije o pojedincu – ko će znati detalje vašeg privatnog života, ko će imati informacije o vašim profesionalnim aktivnostima i slično. U Evropskoj uniji zaštita podataka spada u osnovna prava čoveka. Na državljanim Evropske unije je da odluče žele li da podele svoje podatke, u kojoj meri i s kim. Istovremeno, oni imaju pravo da pristupe svojim podacima i da traže da se u određenim slučajevima podaci koji su na mreži promene. Naravno da je bezbednost podataka ključna, pogotovo kad su u pitanju ljudi koji se bave osetljivim poslovima poput novinara ili zagovarača. Nikada ne možemo biti sigurni na koje sve načine informacije o nama mogu biti upotrebljene.

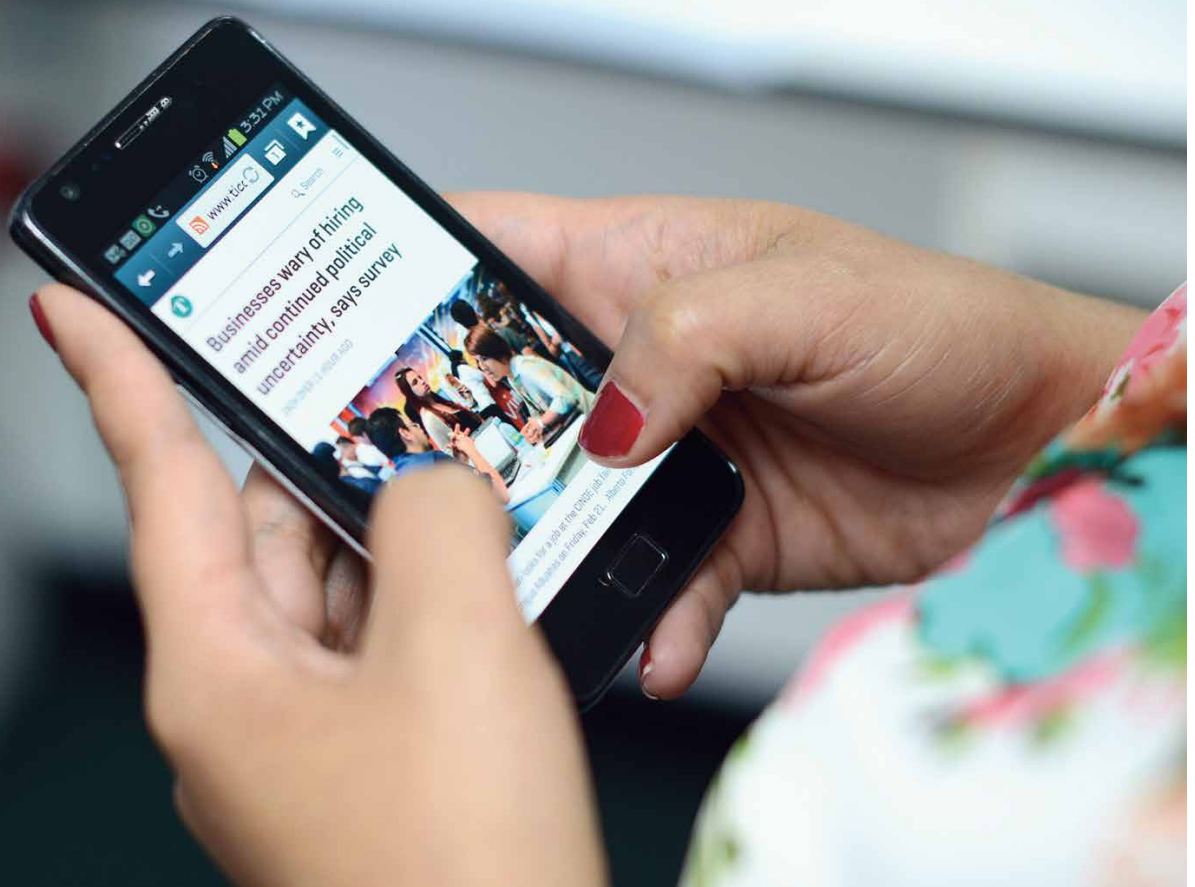
Pravo da budeš zaboravljen” je relativno novi koncept u okviru slobode izražavanja. O čemu je tačno reč?

“Pravo da budeš zaboravljen” je nastalo kao posledica sudskog postupka pred Evropskim sudom pravde, koji se odnosio na zaštitu privatnih podataka u pretraživaču Gugl. Španski biznismen Mario Kosteja Gonzales tužio je Gugl u Španiji zbog toga što se u pretraživaču, kada bi neko ukucao njegovo ime, pojavljivala vest iz novina o tome da je jedna od njegovih nekretnina morala da bude prodana usled duga prema državi. Kosteja je tražio da Gugl ukloni te linkove iz pretraživanja. Odluka suda bila je da pretraživači moraju da uzmu u obzir zahteve kao što je Kostejin i da uklanjanje podataka treba da se razmatra u slučajevima koji su neadekvatni, nevažeci ili zastareli.

Ovaj sudski presedan potom je interpretiran na različite načine u okviru lokalnih sudova širom sveta. Od ljudi koji su tražili da se iz pretraživanja izuzmu linkovi koji sadrže vesti o njihovoj kriminalnoj prošlosti, pa do lekara koji su na internetu optuživani za nesavesno obavljanje posla. Trenutno u Latinskoj Americi cveta posao firmama koje se bave “menadžmentom ugleda” i koje koriste ovu vrstu zahteva da “ispeglaju” profile svojih klijenata na mreži. Ovo sve, naravno, dovodi do pitanja u kojoj je meri uklanjanje podataka sa interneta u redu. Takođe, treba li da se odnosi samo na pretraživače u okviru jedne države ili je moguće zahtevati da se nešto skine sa interneta u celom regionu ili, potencijalno, u celom svetu? Ovo su sve pitanja na koja ćemo dobiti odgovore u narednim mesecima i godinama.

Neke zemlje, poput Nemačke, na primer, imaju zakon o govoru mržnje na internetu. Šta mislite, treba li govor na internetu da bude regulisan?

U Francuskoj se radi na zakonu koji će sankcionisati “ponašanje rulje” na internetu. Biće interesantno da vidimo kako će to u praksi izgledati

Pravo na slobodu izražavanja je univerzalno i ono se odnosi na sve aspekte, uključujući i govor na internetu. To znači da su restrikcije svake vrste izražavanja na internetu, kada je u pitanju međunarodno pravo, opravdane samo u ograničenom broju slučajeva. Ovakve restrikcije moraju biti bazirane na ispravnim sudskim odlukama. Takođe, moraju da budu opravdane, kao što je, na primer, u slučaju povrede prava drugih. Moraju biti proporcionalne i u skladu sa demokratskim principima. Drugim rečima, vrlo je malo prostora za opravdanje restrikcija govora.

Naravno da je ovo pitanje ljudskih prava, ali se u ovakvim slučajevima uvek moramo zapitati o načinu na koji vlade pokušavaju da regulišu govor. Kada je u pitanju zakon u Nemačkoj, on pretpostavlja velike kazne za društvene mreže koje odbiju da uklone ono što je nemačkim zakonom definisano kao "govor mržnje", što dalje znači da je regulisanje govora ostavljeno privatnim korporacijama koje će sada možda biti sklone prevelikom oprezu. Prema mom mišljenju, to je opasno.

Većina medija u Srbiji je kontrolisana, nezavisne vesti su uglavnom na internetu i često se šire putem Tvitera i Fejsbuka.

U Latinskoj Americi cveta posao firmama koje se bave "menadžmentom ugleda", odnosno koje "peglažu" profile svojih klijenata na mreži

Mnogi nezavisni novinari su mete napada, počev od uvreda preko objavljivanja ličnih podataka do pretnji smrću. Treba li osobe koje na internetu prete novinarima sudski da odgovaraju? Takođe, šta je sa onima koji "samo" dalje dele ovakve pretnje na društvenim mrežama?

Sve što sam dosad rekla o slobodi govora na internetu odnosi se i na vaše pitanje. Pritom, već sada nije svaka vrsta govora zaštićena, tako da postoje slučajevi u kojima se pretnje na internetu sudski obrađuju. U nekim situacijama upravo takvi sudski procesi doprinose zdravijoj medijskoj klimi, pogotovo kada su u pitanju napadi na osobe koje se ne slažu s režimom ili ga kritikuju. Ili kad neko pokušava da utiša glas žena. Da bi demokratija funkcionisala, neophodno je da se čuju različiti glasovi i na mreži i u životu.

U situaciji u kojoj imamo prenošenje tuđih tvitova primećujemo

da zakoni još uvek nisu počeli da reflektuju ono što se svakodnevno dešava. Ne postoji jasna sudska regulativa koja se odnosi na deljenje pretećeg sadržaja na internetu. Može li se slanje "samo jednog" tvita već smatrati uznemiravanjem ili nečim još gorim? Neke zemlje su počele da traže odgovore na ova pitanja. U Francuskoj se radi na zakonu koji će sankcionisati "ponašanje rulje" na internetu. Biće interesantno da vidimo kako će to u praksi izgledati.

Šta ćemo s ljudima ili medijima koji na internetu objavljuju ili šire lažne vesti?

Pravo na slobodu izražavanja nije ograničeno samo na istinite izjave. UN, OEBS, Afrička unija i OAS nedavno su izašli sa zajedničkom izjavom koja kaže da a priori zabrana lažnih ili neistinitih vesti nije kompatibilna s pravom na slobodu govora. Videla sam već primenjene zakone o lažnim vestima i oni se u najvećoj meri koriste da bi države učitkale opoziciju. Iz tog razloga ne mislim da odgovor treba da se nađe u rukama suda. Takođe, to je samo površina problema. Treba da postavljamo teška pitanja, kao što je zbog čega ljudi nisu u stanju da razlikuju pravu od lažne informacije. I kako da im pomognemo da u tome postanu bolji? 🗞